

господарського суду України від 15 грудня 2010 р. скасував, а справу направив на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п. 2 ч. 1 ст. 111¹⁶ ГПК.

РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Призначення додаткового покарання у виді конфіскації майна за злочин, передбачений ч. 3 ст. 212 КК України, визнано обґрунтованим, оскільки це діяння було вчинено з корисливих мотивів.

Для інкримінування особі, яка притягається до кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 366 КК України, спричинення тяжких наслідків, необхідна наявність прямого, безпосереднього, а не опосередкованого, причинного зв'язку між її протиправними діями і цими наслідками.

Щоб поставити у провину особі спричинення тяжких наслідків, визначення яких дається у п. 4 примітки до ст. 364 КК України, у такий спосіб, як вчинення службового підроблення, необхідно встановити, чи такі наслідки були безпосередньо і причинно пов'язані саме з діями, зазначеними у диспозиції ч. 1 ст. 366 КК України

ПОСТАНОВА

*Верховного Суду України від 19 грудня 2011 р.
(в и т я г)*

Солом'янський районний суд м. Києва вироком від 9 вересня 2010 р. засудив Л. за: ч. 3 ст. 212 КК до позбавлення волі на строк п'ять років із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, на строк три роки, без конфіскації майна; ч. 2 ст. 366 КК до позбавлення волі на строк два роки з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, на строк два роки.

На підставі ч. 1 ст. 70 КК, за сукупністю злочинів, Л. визначено остаточне покарання шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим у виді позбавлення волі на строк п'ять років із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій на строк три роки, без конфіскації майна.

Відповідно до ст. 75 КК Л. звільнено від відбування основного покарання з випробуванням з іспитовим строком два роки з покладенням на нього обов'язків, передбачених пунктами 2—4 ч. 1 ст. 76 цього Кодексу.

Апеляційний суд м. Києва вироком від 3 грудня 2010 р. вирок суду першої інстанції в частині призначення покарання скасував і постановив свій, яким призначив Л. покарання за: ч. 3 ст. 212 КК — п'ять років позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з вико-

нанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій на строк три роки, з конфіскацією всього майна; ч. 2 ст. 366 КК — три роки позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій на строк два роки шість місяців.

На підставі ч. 1 ст. 70 КК, за сукупністю злочинів, Л. визначено остаточне покарання — позбавлення волі на строк п'ять років із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій на строк три роки, з конфіскацією всього майна.

Л. визнано винним у тому, що він, обіймаючи посаду директора приватного підприємства (далі — ПП), як службова особа суб'єкта підприємницької діяльності, на яку покладено відповідальність за організацію бухгалтерського і податкового обліку на підприємстві, повноту нарахування та сплати податків і зборів до державного бюджету, з метою ухилення від сплати податків, умисно включив до податкового кредиту в декларації з податку на додану вартість (далі — ПДВ) за квітень і травень 2008 р. податкові накладні товариства з обмеженою відповідальністю, яке не було платником ПДВ, що фактично призвело до ненадходження до бюджету коштів у загальній сумі 3 млн 454 тис. 379 грн, що є особливо великим розміром.

Крім цього, Л., при складанні декларацій з ПДВ за квітень і травень 2008 р., які є офіційними документами, вніс до них завідомо неправдиві відомості, внаслідок чого ПП не сплатило ПДВ на суму 3 млн 454 тис. 379 грн, що спричинило тяжкі наслідки.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 10 травня 2011 р. касаційну скаргу захисника Л. залишив без задоволення, а вирок Апеляційного суду м. Києва від 3 грудня 2010 р. — без змін.

7 листопада 2011 р. цей же суд за заявою захисника Л. про перегляд ухвали суду касаційної інстанції від 10 травня 2011 р. кримінальну справу щодо Л. допустив до провадження Верховного Суду України.

У заяві та доповненнях до неї захисник ставив питання про те, щоб скасувати ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 10 травня 2011 р. щодо Л. та направити справу на новий розгляд до суду касаційної інстанції. Він також вважав, що додаткове покарання у виді конфіскації майна за злочин, передбачений ч. 3 ст. 212 КК, призначено всупереч вимогам ч. 2 ст. 59 КК, оскільки орган досудового слідства і суд у справі не встановили, що цей злочин Л. вчинив з корисливих мотивів. Захисник також вважає, що дії Л. щодо підроблення офіційних документів слід кваліфікувати за ч. 1 ст. 366 КК, а не за ч. 2 ст. 366 цього Кодексу, через те що ці дії тяжких наслідків не спричинили. На думку захисника, у справі щодо Л. касаційний суд допустив неоднакове застосування судом ч. 2 ст. 59 і ст. 366 КК, внаслідок чого було ухвалено різні за змістом судові рішення щодо подібних суспільно небезпечних діянь.

На обґрунтування заяви він надав копії ухвал колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 30 жовтня 2008 р. та 15 травня 2007 р. Зокрема, ухвалою від 30 жовтня 2008 р. із судових рішень у справі щодо В. виключено рішення про призначення В. додаткового покарання у виді конфіскації майна з підстав невстановлення органами слідства і судом корисливого мотиву при ухиленні від сплати податків в особливо великих розмірах та перекваліфіковано його дії з ч. 2 ст. 366 на ч. 1 ст. 366 КК, оскільки наслідки, що виявились у несплаті податків в особливо великих розмірах, настали не в результаті службового підроблення, вчиненого засудженим, а внаслідок ненадходження цих коштів до бюджету.

Заслухавши суддю-доповідача, заступника Генерального прокурора України, який частко-

во підтримав доводи заяви захисника про перегляд винесеної у справі щодо Л. ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 10 травня 2011 р., перевібивши матеріали справи, обговоривши викладені в заяві доводи та наукові висновки членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді України, Верховний Суд України дійшов висновку, що заява підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

У ст. 51 і 52 КК встановлено, що одним із додаткових покарань, яке може бути застосовано до осіб, визнаних винними у вчиненні злочинів, є конфіскація майна.

Відповідно до ст. 59 КК покарання у виді конфіскації майна полягає в примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого. Конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини і може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині КК.

Користю (корисливими спонуканнями, корисливим мотивом) у чинному законодавстві про кримінальну відповідальність розуміється бажання винного одержати внаслідок вчинення злочину матеріальні блага для себе чи інших осіб, одержати або зберегти певні майнові права, уникнути матеріальних витрат, досягти іншої матеріальної вигоди.

У ч. 3 ст. 212 КК, за якою засуджено Л., визначена кримінальна відповідальність за умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять до системи оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах. Санкцією цієї статті передбачено обов'язкове застосування до винної особи конфіскації майна.

У кримінальній справі суди першої та апеляційної інстанцій установили, що Л. під час досудового слідства і в судовому засіданні послідовно стверджував, що мав умисел на ухилення від сплати податків з метою власного збагачення, при цьому передбачав невідворотність заподіяння майнової шкоди державі у формі ненадходження до бюджету сум податків.

У судовому засіданні Л. визнав свою вину в цьому злочині в обсязі пред'явленого обвинувачення, не оспорював установлені органами досудового слідства фактичні обставини, зокрема корисливого мотиву та ухилення від сплати податків в особливо великих розмірах, і суд відповідно до положень ч. 3 ст. 299 КПК, з'ясувавши думку всіх учасників процесу, в тому числі Л., визнав недоцільним дослідження доказів щодо тих фактичних обставин, які ніхто не оспорював.

З огляду на зазначене суд касаційної інстанції, розглянувши справу щодо Л., обґрунтовано погодився з висновком апеляційного суду про те, що вчинення засудженим умисного ухилення від сплати податків було зумовлено корисливим мотивом. Таке рішення не суперечить вимогам ч. 2 ст. 59 КК.

Посилання захисника на ухвалу колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 15 травня 2007 р. щодо Ф. як на різні за змістом судові рішення, в яких має місце неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону, є безпідставним, оскільки цією ухвалою судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій скасовано, а справу направлено на нове розслідування, у зв'язку з чим немає підстав вважати, що суд касаційної інстанції неправильно застосував кримінальний закон.

Перегляд судових рішень у кримінальних справах, у тому числі і з мотивів порушення судом вимог кримінально-процесуального закону та невідповідності викладених у судових рішеннях щодо Л. висновків суду фактичним обставинам, про що йдеться у заяві захисника, не є підставою для перегляду судових рішень Верховним Судом України.

Водночас касаційний суд у справі щодо Л. та В. неоднаково застосував норми кримінального закону, які встановлюють відповідальність за службове підроблення, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень.

Як установили суди, і Л., і В. вчинили службове підроблення, що спричинило тяжкі наслідки.

Розглядаючи справу щодо В., касаційний суд дійшов висновку, що підроблення засудженим офіційних документів було способом ухилення від сплати податків, а наслідки, що виявились у несплаті податків в особливо великих розмірах, настали не в результаті службового підроблення, а внаслідок ненадходження цих коштів до бюджету.

Щодо Л. касаційний суд прийняв протилежне рішення — він визнав, що вчинення засудженим

саме службового підроблення потягло настання тяжких наслідків, які виявились у несплаті ним ПДВ загальною сумою 3 млн 454 тис. 379 грн.

Таким чином, суд касаційної інстанції в різних справах неоднаково застосував кримінальний закон, у результаті чого було ухвалено різні за змістом судові рішення щодо подібних суспільно небезпечних діянь.

Верховний Суд України вважає, що касаційний суд правильно розглянув справу щодо В.

Як установив касаційний суд у цій справі, наслідки, що виявились у несплаті засудженим податків на суму 2 млн 350 тис. 145 грн, настали не в результаті підроблення ним офіційних документів, а внаслідок ненадходження цих коштів до бюджету.

У ч. 2 ст. 366 КК сформульовано положення про матеріальний склад злочину, при вчиненні якого службове підроблення заподіює тяжкі наслідки.

Для інкримінування особі спричинення (заподіяння) її діями певних наслідків необхідна наявність прямого, безпосереднього, а не опосередкованого, причинного зв'язку між її діями і певними наслідками.

Щоб поставити у провину особі спричинення тяжких наслідків, визначення яких дається у п. 4 примітки до ст. 364 КК, у такий спосіб, як вчинення службового підроблення, необхідно встановити, чи такі наслідки перебували у безпосередньому причинному зв'язку саме з діями, зазначеними у диспозиції ч. 1 ст. 366 КК.

Ці положення закону касаційний суд при розгляді справи щодо Л. не врахував, унаслідок чого ухвалив помилкове рішення, визнавши, що тяжкі наслідки, які виявились у несплаті податків в особливо великих розмірах, безпосередньо було спричинено в результаті підроблення засудженим офіційних документів.

Ураховуючи зазначене, Верховний Суд України дійшов висновку, що ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 10 травня 2011 р. підлягає скасуванню, а справа — направленню на новий касаційний розгляд.

На підставі викладеного та керуючись статтями 400²¹, 400²² КПК, Верховний Суд України постановив рішення про скасування ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 10 травня 2011 р. щодо Л. та направлення справи на новий касаційний розгляд до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.